

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırılarıyla tırmanan bölgesel savaş, küresel gıda ve taşımacılık piyasalarını doğrudan etkileyen yeni bir kriz ortaya çıkarmıştır. Hürmüz Boğazı ve Kızıldeniz hattında yaşanan aksaklıklar deniz ticaretinde ciddi belirsizlikler yaratmakta, konteyner hatlarını zorlayarak gübre ve gıda akışını kısıtlamaktadır. Bunun yanında petrol sevkiyatında yaşanabilecek kesintiler enerji fiyatlarını yükseltme potansiyeli taşımaktadır. Enerji maliyetlerindeki artış ise üretimden taşımaya kadar tüm maliyet zincirini etkileyerek başta gıda olmak üzere birçok ürünün fiyatını artırmakta ve küresel gıda enflasyonu riskini büyötmektedir. Bu gelişmelerin, başta Hürmüz Boğazı ve Körfez hattına bağlı tedarik zincirleri üzerinden Türkiye'de tarımsal üretim, gübre temini ve gıda arz güvenliği üzerindeki etkileri dikkate alındığında, Türkiye'nin çok ciddi bir krizle karşı karşıya kalma ihtimali açıkça görölmektedir.

Daha önce Rusya-Ukrayna savaşıyla derinleşen girdi ve gıda krizinin Türkiye'de tarımsal üretim ve fiyatlar üzerindeki etkileri değerlendirildiğinde, benzer bir sürecin yeniden yaşanması halinde ortaya çıkabilecek sonuçların telafisi güç olacaktır. Bu nedenle söz konusu sürecin bütün yönleriyle ele alınması, ortaya çıkabilecek risklerin tespit edilmesi ve çiftçileri, üreticileri ile yurttaşları kamucu bir anlayışla koruyacak acil önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İctüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Necla DEMİR

Ağrı Milletvekili

GEREKÇE

ABD ve İsrail'in İran'a yönelik saldırıları sonrasında Ortadoğu'da tırmanan savaş riski, yalnızca bölgesel bir güvenlik sorunu değildir. Bu gelişmeler, birçok ülke ile birlikte özellikle ekonomisi kırılgan olan Türkiye açısından doğrudan doğruya bir tarımsal üretim, gübre temini ve gıda arz güvenliği krizine dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Hürmüz Boğazı ve Körfez hattında artan savaş gerilimi; başta petrol olmak üzere birçok ürünün tedarikinde aksamalara yol açarken, deniz taşımacılığında navlun maliyetlerini ve savaş riski sigorta primlerini artırarak küresel ticaret maliyetlerini yükseltmektedir. Bazı sigorta şirketlerinin Körfez'de savaş riski teminatlarını askıya alma ya da fiyatları ciddi biçimde artırma yönünde adımlar attığı kamuoyuna yansımıştır. Bu durum, özellikle tarımsal üretimi doğrudan etkileyecek olan enerji kadar ve gübre gibi temel tarımsal girdiler açısından da doğrudan maliyet baskısı yaratmaktadır.

Uluslararası piyasa değerlendirmelerinde özellikle gübre fiyatlarında çatışma sonrası yukarı yönlü hareketlilik yaşandığı belirtilmektedir İran ve Körfez bölgesinin küresel gübre ticaretindeki ağırlığı dikkate alındığında, tedarik zincirindeki her kırılma Türkiye gibi gübrede yüksek dışa bağımlılığı bulunan ülkeler açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır. Bu tablo, yalnızca fiyat artışı değil; üretim planlamasında belirsizlik, ekim alanlarında daralma ve verim kaybı ihtimalini de gündeme getirmektedir.

AKP'nin ithalata dayalı mevcut tarım politikası uzun süredir Türkiye'de tarımsal üretim yapısını ciddi biçimde etkilemektedir. Gübrede, enerjide ve yem hammaddelerinde dışa bağımlılık giderek artmış; yerli üretimi güçlendirecek kamusal üretim ve planlama kapasitesi ise yıllardır uygulanan yanlış tarım politikaları ile adeta bilinçli bir şekilde ihmal edilmiştir.

Savaşın uzaması durumunda yalnızca üretim maliyetleri artmayacak; özellikle küçük ölçekli çiftçiler üretimden kopacak, gıda enflasyonu derinleşecek, dar gelirli yurttaşların temel gıdaya erişimi daha da zorlaşacaktır. Bu koşullarda ortaya çıkan maliyet artışlarının yükü bir kez daha çiftçilere, üreticilere, emekçilere ve nihayetinde yurttaşlara yansıtılacaktır. Başka bir ifadeyle savaşın ekonomik faturası bir kez daha halkın sırtına yüklenmiş olacaktır.

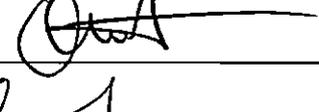
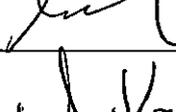
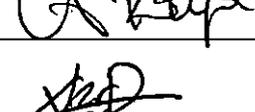
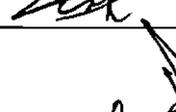
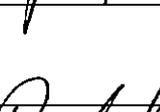
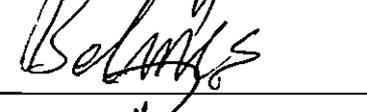
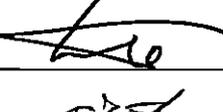
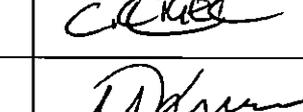
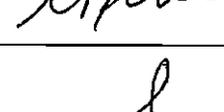
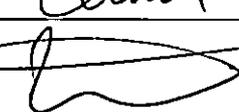
Bu tablo Türkiye açısından yeni değildir. Rusya'nın Ukrayna'yı işgali sonrasında 2022 yılında enerji ve gübre fiyatlarındaki artış küresel gıda fiyatlarını yükseltmiş; tarımsal üretim maliyetlerinde ciddi sıçramalara yol açmıştır. FAO'nun değerlendirmeleri, savaşın tarımsal girdiler ve gıda güvenliği üzerindeki sistematik etkilerini açık biçimde ortaya koymuştur. O

dönemde yaşanan girdi şoku Türkiye’de gıda enflasyonunu derinleştirmiş, özellikle küçük ölçekli çiftçiyi ve üreticiyi daha da zayıflatmıştır. Bugün benzer bir zincirin, hatta daha ağır bir biçimde tekrarlanma riski bulunmaktadır.

Bu nedenle araştırılması gereken konu yalnızca mevcut savaşın anlık etkileri değildir. Bölgedeki savaşın derinleşmesi ve uzaması halinde tedarik zincirinde yaşanabilecek kırılmaların maliyetlere nasıl yansıtacağı incelenmelidir. Bu maliyet artışlarının Türkiye’de başta enerji ve gübre fiyatları üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir. Başta gübre ve enerji olmak üzere stratejik tarımsal girdilerde ülkenin mevcut üretim ve tedarik yapısının yarattığı kırılganlık ortaya konulmalı ve alınması gereken önlemler tespit edilmelidir.

Enerji ve gübre fiyat şoklarının 2026 üretim sezonu ve verim düzeyi üzerindeki muhtemel etkileri araştırılmalıdır. Küçük ölçekli çiftçilerin ve üreticilerin borçluluk düzeyi ile tasfiye riski incelenmelidir. Gıda enflasyonunun dar gelirli kesimler üzerindeki etkileri bütüncül biçimde değerlendirilerek gerekli önleyici politikalar ivedilikle uygulanmalıdır.

Savaşın bölgesel halklara yıkım getirdiği bir ortamda Türkiye’de de gıda krizinin derinleşmesine seyirci kalınmaz. Yurttaşların sofrasını küresel savaş stratejilerine ve ithalat lobilerinin insafına bırakan anlayış sürdürülebilir değildir; bu politikalardan derhal vazgeçilmelidir. Bu nedenle ABD ve İsrail’in İran’a yönelik saldırılarıyla tırmanan savaşın Türkiye’nin tarımsal üretimi, gübre arzı ve gıda güvenliği üzerindeki etkilerinin incelenmesi ve çiftçiyi, üreticiyi ile yurttışı koruyacak kamucu ve planlamacı politika önerilerinin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci ve İktüzük’ün 104 ve 105’inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

1	SÜMEYYE BOZ ÇAKI	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYIĞIT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	